

ผลขาดทุนจากเงินลงทุนในบริษัทที่ลดทุนโดยการลดจำนวนหุ้น เป็นรายจ่ายต้องห้ามหรือไม่

ประเด็นปัญหา

บริษัท A ลงทุนในหุ้นบริษัท B จำนวน 30,000 หุ้น ราคาหุ้นละ 10 บาท จากจำนวนหุ้นทั้งหมดของบริษัท B 300,000 หุ้น คิดเป็นสัดส่วนการลงทุน 10% บริษัท B ประสบภาวะขาดทุนอย่างต่อเนื่อง และมีรายการขาดทุนสะสมเป็นจำนวนมาก บริษัท B จึงต้องการลดทุน เพื่อล้างขาดทุนสะสมดังกล่าว กรรมการของบริษัท B จึงเจรจากับผู้ถือหุ้นทุกราย เพื่อให้ยินยอมนำเงินที่ได้จากการลดทุนไปล้างขาดทุนสะสม โดยการลดทุนนี้ใช้วิธีลดจำนวนหุ้น 2 ใน 3 ของหุ้นทั้งหมด

ส่วนของผู้ถือหุ้น บริษัท B มีรายการดังนี้

ทุนหุ้นสามัญ (300,000 x 10)	3,000,000
กำไรสะสม	<u>(1,800,000)</u>
รวม	<u>1,200,000</u>

บริษัท A มีรายการเงินลงทุนในบริษัท B เป็นจำนวนเงิน 300,000 บาท เมื่อปรากฏว่า บริษัท A ยินยอมให้มีการลดทุน ทำให้จำนวนหุ้นที่บริษัท A ถืออยู่ลดลงจาก 30,000 หุ้น เหลือเพียง 10,000 หุ้น แต่เนื่องจากการลดทุนดังกล่าว บริษัท A ยินยอมให้นำเงินที่บริษัท A ควรได้จากการลดทุนไปล้างขาดทุนสะสม บริษัท A จึงบันทึกรายการทางบัญชีดังนี้

Dr. ขาดทุนจากการลดทุน (30,000-10,000) x 10	200,000
Cr. เงินลงทุนในบริษัท B	200,000

บริษัท A นำรายการขาดทุนจากการลดทุนดังกล่าว มาเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีจึงมีปัญหาว่า บริษัท A ทำถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

วินิจฉัย

การลดทุนนั้น สามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ การลดจำนวนหุ้น หรือ ลดมูลค่าหุ้นแต่ละหุ้น ตามประเด็นปัญหานี้ เป็นการลดทุนโดยลดจำนวนหุ้น เมื่อบริษัท B ได้ลดทุน และนำเงินที่ได้จากการลดทุนไปล้างขาดทุนสะสมเรียบร้อยแล้ว ส่วนของผู้ถือหุ้นจะแสดงได้ดังนี้

ทุนหุ้นสามัญ (100,000 x 10)	1,000,000
กำไรสะสม (-1,800,000 + 2,000,000)	<u>200,000</u>
รวม	<u>1,200,000</u>

บริษัท A ยังคงมีสัดส่วนการถือหุ้นในบริษัท B 10% เช่นเดิมทุกประการ และส่วนของผู้ถือหุ้นบริษัท B ก็ยังคงมีจำนวน 1,200,000 บาทเท่าเดิม ดังนั้น บริษัท A จึงไม่ได้เสียประโยชน์จากการลดทุนของบริษัท B เลย

หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปว่า การลดทุนของบริษัท B ทำโดยการลดมูลค่าหุ้นแต่ละหุ้นจาก 10 บาท เหลือเพียง 3.33 บาทแล้ว บริษัท A ก็ยังคงมีจำนวนหุ้นเท่าเดิมคือ 30,000 หุ้น และยังคงมีสัดส่วนการถือหุ้น 10% อยู่

เช่นเดิม เพียงแต่ราคาต่อหุ้นที่ถืออยู่ลดลงเหลือเพียง 3.33 บาทเท่านั้น กรณีนี้เปรียบเสมือนกับการด้อยค่าของเงินลงทุน (ด้อยค่าของสินทรัพย์) ที่บริษัท A ไม่ได้ขายหุ้นออกไปจริง ซึ่งมาตรา 65 ตรี (17) ถือเป็นรายจ่ายต้องห้ามมิให้นำไปคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

ทั้งนี้ มาตรา 65 ตรี (17) มีเจตนารมณ์ห้ามบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนำมูลค่าของทรัพย์สินที่มีการตีราคาต่ำลงมาหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ เนื่องจากมูลค่าของทรัพย์สินที่มีการตีราคาต่ำลงมายังมิใช่รายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง

เมื่อปรากฏว่าการลดทอนทั้งสองวิธี บริษัท A ก็ยังคงมีสัดส่วนการถือหุ้น 10% เท่าเดิม และการลดทอนดังกล่าว มิใช่การจำหน่ายหุ้นแล้วมีกำไรหรือมีขาดทุนอย่างแท้จริง หากแต่เป็นการขาดทุนจากเงินลงทุนที่มีใช้การจำหน่ายออกไป จึงถือว่ารายการขาดทุนจากการลดทอนดังกล่าวเป็นการด้อยค่าของเงินลงทุน (ด้อยค่าของสินทรัพย์) ตามมาตรา 65 ตรี (17) ต้องห้ามมิให้นำไปคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นการลดทอนด้วยวิธีใด

หมายเหตุ ประเด็นข้างต้น ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาที่ 5897/2550 ดังนี้

โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด ลงทุนซื้อหุ้นของบริษัท ส.จำนวน 16,119,940 หุ้น ในราคาตามมูลค่าหุ้น หุ้นละ 10 บาท โดยโจทก์เข้าถือหุ้นในลักษณะทรัพย์สินเพื่อรับผลประโยชน์จากเงินปันผล ต่อมาวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2538 ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของบริษัท ส. มีมติพิเศษให้ลดทุนของบริษัทลงเป็นเงิน 100,000,000 บาท โดยลดจำนวนหุ้นลงจำนวน 10,000,000 หุ้น เป็นผลให้จำนวนหุ้นของบริษัท ส. ลดลงจากทั้งหมด 30,000,000 หุ้น เหลือ 20,000,000 หุ้น โดยมีมูลค่าหุ้นเท่าเดิมคือหุ้นละ 10 บาท และทำให้จำนวนหุ้นที่โจทก์ถืออยู่ในบริษัทดังกล่าวลดลงทั้งสิ้น 5,373,313 หุ้น ตามอัตราส่วนการถือหุ้นของโจทก์ต่อจำนวนหุ้นทั้งหมดที่ลดลง เหตุที่บริษัท ส. ได้ลดทุนเนื่องจากต้องการล้างผลขาดทุนสะสมของบริษัทและเพื่อให้สามารถจดทะเบียนแปรสภาพเป็นบริษัทมหาชนได้ โจทก์จึงไม่ได้รับเงินค่าหุ้นสำหรับหุ้นที่ถูกลดลงคืน โจทก์เห็นว่าจำนวนหุ้นที่ถูกลดลงถือเป็นความสูญเสียและความเสียหายเนื่องจากการลงทุนของโจทก์จึงบันทึกจำนวนเงิน 53,733,130 บาท เป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลของโจทก์สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2538 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2538

ต่อมาวันที่ 27 กรกฎาคม 2541 เจ้าพนักงานประเมินของจำเลยได้ออกหมายเรียกตรวจสอบการเสียภาษีของโจทก์สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2538 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2538 ผลการตรวจสอบ เจ้าพนักงานประเมินของจำเลยเห็นว่า รายจ่ายของโจทก์จำนวน 53,733,130 บาท ซึ่งเท่ากับมูลค่าหุ้นที่ถูกลดลงดังกล่าวเป็นรายจ่ายต้องห้ามมิให้นำไปคำนวณกำไรสุทธิตามมาตรา 65 ตรี (17) แห่งประมวลรัษฎากร เมื่อปรับปรุงกำไรสุทธิใหม่ทำให้โจทก์ต้องชำระภาษีเพิ่มเติม

เจ้าพนักงานประเมินของจำเลยจึงมีหนังสือแจ้งการเปลี่ยนแปลงผลขาดทุนสุทธิและแจ้งการประเมินให้โจทก์ชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลพร้อมเบี้ยปรับและเงินเพิ่มรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 6,536,574.91 บาท โจทก์อุทธรณ์การประเมินต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์วินิจฉัยว่า การประเมิน

ของเจ้าพนักงานประเมินถูกต้องชอบด้วยกฎหมายแล้วแต่มีเหตุอันควรผ่อนผันจึงลดเบี้ยปรับที่เรียกเก็บลง คงเรียกเก็บเพียงร้อยละ 50 ของเบี้ยปรับตามกฎหมาย

ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่เห็นว่า ตามมาตรา 65 ตรี (17) แห่งประมวลรัษฎากร มีเจตนารมณ์ห้ามบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนำมูลค่าของทรัพย์สินที่มีการตีราคาต่ำลงมาหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ เนื่องจากมูลค่าของทรัพย์สินที่มีการตีราคาต่ำลงมายังมิใช่รายจ่ายที่เกิดขึ้นจริง ในกรณีนี้รายจ่ายจะเกิดขึ้นจริงก็ต่อเมื่อมีการขายทรัพย์สินดังกล่าวไปแล้วได้มูลค่าต่ำกว่า มูลค่าที่ลงทุนซื้อทรัพย์สินนั้นมา ตามข้อเท็จจริง โจทก์ซื้อหุ้นโดยถือไว้ในลักษณะทรัพย์สินเพื่อรับประโยชน์จากเงินปันผล การลดทุนของบริษัท ส. ไม่ว่าจะเป็นการลดมูลค่าหุ้นแต่ละหุ้นให้ต่ำลงหรือลดจำนวนหุ้นที่มีอยู่ให้น้อยลงเพื่อนำไปลดผลขาดทุนของบริษัท ส. มีผลเพียงทำให้มูลค่าหุ้นรวมของโจทก์ลดลงตามสัดส่วนที่มีการลดมูลค่าหรือลดจำนวนหุ้นซึ่งเป็นผลให้มูลค่าทั้งสิ้นของเงินลงทุนในหุ้นอันเป็นทรัพย์สินของ โจทก์มีมูลค่าลดลง ดังนั้น การลดจำนวนหุ้นของบริษัท ส. ซึ่งทำให้จำนวนหุ้นที่โจทก์ถืออยู่ลดลงจะถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิได้ก็ต่อเมื่อมีการขายหุ้นส่วนที่เหลือจากการลดจำนวนหุ้นดังกล่าวไปทั้งหมด ผลขาดทุนจากการขายหุ้นจึงจะถือเป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นจริงของทรัพย์สินดังกล่าวที่จะนำมาหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิได้ เมื่อโจทก์ยังมีได้ขายหุ้นในส่วนที่เหลือจากการลดจำนวนหุ้นไปทั้งหมด การลดทุนของบริษัทฯ จึงเข้าลักษณะเป็น “ ค่าของทรัพย์สินนอกจากสินค้าที่ตีราคาต่ำลง ” ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 65 ตรี (17) ซึ่งต้องห้ามมิให้นำไปคำนวณกำไรสุทธิและขาดทุนสุทธิ ตามมาตรา 65 ทวิ (1) แห่งประมวลรัษฎากร

การลดทุนของบริษัท ส. ไม่ว่าจะเป็นการลดมูลค่าหุ้นแต่ละหุ้นให้ต่ำลงหรือลดจำนวนหุ้นที่มีอยู่ให้น้อยลงเพื่อนำไปลดผลขาดทุนสะสมของบริษัท ส. ไม่มีผลกระทบต่อสัดส่วนการถือหุ้นของโจทก์ในบริษัท ส. และไม่ได้ทำให้มูลค่าทั้งสิ้นของเงินลงทุนในหุ้นของบริษัท ส. อันเป็นทรัพย์สินของโจทก์สูญหายไปทั้งหมดหรือสูญหายไปโดยสิ้นเชิง โจทก์ในฐานะผู้ถือหุ้นอาจเสียหายมากขึ้นหรือไม่เสียหายเลยเนื่องจากการลดหุ้นก็ได้ เพราะโจทก์ยังมีจำนวนหุ้นที่เหลืออยู่จากการลงทุนให้ขายได้ในอนาคตเช่นเดียวกับการลดทุนโดยลดมูลค่าหุ้น ผลเสียหายที่เกิดขึ้นสำหรับการลดทุนโดยลดจำนวนหุ้นจึงยังไม่มีที่แน่นอนและไม่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน เนื่องจากต้องพิจารณามูลค่าทั้งสิ้นของเงินลงทุนในหุ้นซึ่งเป็นทรัพย์สินอันเดียวกัน โดยไม่ได้พิจารณาที่หุ้นแต่ละหุ้น การประเมินของเจ้าพนักงานประเมินและคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์ชอบด้วยกฎหมายแล้ว พิพากษากลับให้ยกฟ้องโจทก์